

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֵׁת הַשָּׁבֹועַ חַיֵּי שָׂרָה תשפ"ג

האם אבישג שודכה לדוד? וצריך להרבות בשידוכים!

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

"וְאֶבְרָהִם זָקֵן בָּא בְיָמָיו" (בראשית כד, א).

בהכרזה זו ספר בראשית פותח את סיפור השידוך של יצחק אבינו.

לדעת רוב המפרשים, מדובר בהקדמה המסבירה את חששו של אברהם, שאם לא יטפל מיידית בחתונת יצחק, עם כלה שמתאימה לשמש כאחת מאימהות האומה, עלול להיות מאוחר מדי. ברור כי סיפור השידוך בין יצחק ורבקה הפך להיות סמל לחיקוי לדורות.

הבסיס לקשר משפחתי צריך להיות מבוסס על מידת החסד בשילוב "שכל טוב". שילוב המתאים לביתו של אברהם, המחנך את בניו לדורות כרחמנים וכגומלי חסדים.

גם הפטרת פרשת חיי שרה פותחת באותה הכרזה: "וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בְיָמָיו" (מלכים א' א, א).
מה משמעות הקשר?

ה"שידוך" בין המלך דוד ואבישג הוא לכאורה אנטיתזה לכל שידוך יהודי טוב, לדורות. הצעתם של עבדי דוד, לחפש בכל גבול ישראל נערה בתולה יפה, שתשכב בחיקו (עיינו שם פסוקים ב-ג), מזכירה יותר את הצעותיהם של יועצי אחשורוש (עיינו אסתר ב, ב) שהזימה שלטה בארמונו, ומנוגדת למורשתם של אברהם ושרה. נזכיר כי הענן שהיה קשור מעל אהלה סימל את המצב אידאלי של 'זכו שכינה עמהם'. חז"ל מלמדים אותנו כי אלהי ישראל, אלהיו של אברהם שונא זימה (עיינו סנהדרין צג ע"א). לכן, אין ברירה אלא להסביר כי עבדיו, שריו של דוד המלך, שהתנגדו להמלכתו של שלמה בן בת שבע, הם שהציעו את ההצעה המביכה. הם לא הבינו את כוחה של תשובה ולכן התנגדו לכך שבנה של בת שבע ישב על כסא ד' (עיינו דבהי"א כט, כג). בהצעתם הם משתמשים, במודע או שלא במודע, בביטויים יחידאיים הלקוחים ממשל כבשת הרש. "וְהָיָה לוֹ סִכָּנָה וְשָׂכָבָה בְּחִיקוֹ" מקביל ל: "וּבְחִיקוֹ תִשָּׁכַב וְהָיָה לוֹ כֵּבֶת" (שמואל ב' י"ב ג). כך ניסו להציג את דוד כמי שאי אפשר לסמוך על שיקול דעתו. נזהה את בעלי ההצעה עם יואב שר הצבא ואביתר הכהן הגדול, תומכי אדניהו בן חגית, המועמד המושלם (עיינו בדברי של רבי צדוק הכהן מלובלין בפרי צדיק על פרשתנו).

מעיון בפסוקי ההפטרה נגלה כי: א. דוד לא אישר את הצעת שריו, יועציו. ב. דוד לא נקט שום פעולה אקטיבית בכיוון זה, הפועלים הם היוזמים בלבד. ג. נערות לא התנדבו ולא הגישו מועמדות לתפקיד (סנגוריה גדולה על בנות ישראל!). ד. אבישג, שכן הובאה על ידו, לא שכבה כלל בחיקו של דוד אלא שמשה כסוכנת, מנהלת לשכה. לדוד לא היה כל קשר אישי עמה, ועמידתו של דוד בניסיון זה, הוכיחה את עוצמת חזרתו בתשובה.

אם כן, כלל וכלל לא מדובר ב"שידוך" וממילא דוד זוכה במחמאה המשווה בינו ובין אברהם אבינו. נציע כי זו הסיבה שחכמים "שידכו" בין הפרשה להפטרה. לומר לך, אברהם ודוד חד הם - שניהם זכו לתואר "זקן בא בימים" שמשמעותו גם רוחנית "זקן ויושב בישיבה" (יומא כח ע"ב), ולא רק כרונולוגית.

לצערנו, הרווקות המאוחרת הינה תופעה נפוצה, למרות שמבחינה רוחנית היא טומנת בחובה סכנות רבות.

ננצל במה זו כדי לקרא לכל מי שיכול להתגייס לטובת מציאת פתרונות מעשיים לכל הזקוקים לעזרה.

שידוך איננו מושג מבייש!

נתגייס כולנו כאחד לשם הקמת בתים בישראל, ביחד נעשה תיקון גדול.

לְעִילּוֹי זְשֵׁמַת

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	מר משה וסרצוג כ" בתשרי תשפ"א	גבי ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב
מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	גבי צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א'	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב
בלהה בת ישראל מרמורש ז"ל א' מנחם אב תשפ"א	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	

לע"נ תמר ליכטנשטט האהובה, יהי זכרה ברוך

Eretz Hemdah

ארץ חמדה, ע"ר

ר' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem

WWW.ERETZHEMDAH.ORG Tel: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

חֵמְדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

טעמי איסור טלטול מוקצה וכלים שמלאכתם לאיסור

בשבועות האחרונים התחלנו לעסוק בגזירה האוסרת את טלטול המוקצה בשבת. בשבוע שעבר עסקנו בטעמי הגזירה, נמשיך ונעמיק בהם כעת.

באופן כללי למדנו שיש שני סוגי חפצים האסורים בטלטול בשבת:

כלים שמלאכתם לאיסור. הגמרא אומרת שאסור לטלטל את הכלים הללו "מחמה לצל", ומותר לטלטלם לצורך גופם או מקומם. כלומר: אסור לטלטלם מחמה לצל, דהיינו, להגנתו של הכלי, ומותר לטלטלם לצורך גופם, כלומר, כדי להשתמש בהם לשימוש המותר בשבת, ולצורך מקומם, כלומר, בכדי לפנות את מקומם לצורך שימוש מותר אחר בשבת.

לאור הטעמים אותם הסברנו בשבוע שעבר ניתן לבאר את הרעיון מאחורי ההגדרות הללו: טלטול לצורך מקומו משמעו טלטול כדי שהכלי לא יהיה במקום הזה. ראשית, אם בדעת האדם להיפטר מהכלי, אם הוא עוסק בסילוק הכלי ממיקומו הנוכחי, סביר שלא יתחיל להשתמש בכלי עצמו. בכך סר החשש שטלטול הכלי יגרור בעקבותיו שימוש אסור בו.

אם אדם מטלטל כלי לצורך מקומו, ומוציא את הכלי החוצה, הוא לא הרים את הכלי כדי שהוא יגיע למקום מסוים, אלא כדי שלא יתפוס את המקום בו היה. בכדי לעבור על איסור דאורייתא של הוצאה מרשות לרשות דרושה כוונה של הגבהת החפץ בכדי שהוא יגיע למקום מסוים. הגבהת החפץ בכדי שהחפץ לא יהיה במקום בו הוא נמצא מוגדרת כמלאכה שאינה צריכה לגופה. אם כך, היתר טלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו אינו מתאים לגזירת טלטול משום הוצאה מרשות לרשות, לכן הוא מותר.

איסור טלטול כלים שמלאכתם לאיסור מחמה לצל מתאים לשני טעמים שלמדנו בשבוע שעבר. הגבהת הכלי לצורך הגנה עליו בדרך כלל כוללת חשיבה שראוי שהכלי ייעקר ממקום זה ויגיע למקום המיועד, או לכל הפחות בטוח, לכלי. זו בדיוק החשיבה האסורה בהקשר של הוצאה מרשות לרשות – הכוונה שהכלי ייעקר ממיקומו הנוכחי ויגיע למקום אחר.

נניח שאדם מוצא בורג מחוץ למקומו בשבת. הוא לוקח את הבורג למחסן, בו הוא מאחסן את יתר כליו. מוצא את המגירה הנכונה ומכניס את הבורג. תוך כדי הדברים הוא שם לב שברגים רבים נמצאים חוץ למקומם. הוא מתחיל לסדר את הברגים. ברוך ה', שבת קודש, אין עבודה, הזמן רב ומאפשר לסדר את כל המחסן. בדיוק על כך אומר הרמב"ם שכשם שיש מחשבה ודיבור המתאימים לשבת, כך יש פעולות שמתאימות לשבת. יש פעולות שמותר לעשות בשבת, אבל הן אינן מתאימות לשבת. איסור טלטול הכלים כדי להניח אותם במקום יגביל את היכולת לשקוע בסידור הבית, ויעודד עיסוק בענייני המשפחה והרוח, המתאימים יותר לשבת.

הסוג השני של כלים המוגדרים כמוקצה הם כלים שאינם חלק ממרחב השימוש האנושי הרגיל. תחת הגדרה זו כלול כל חפץ מעולם הטבע שטרם הוכנס לשימוש אנושי, וכן כלים שאדם בחר להוציאם מכלל שימוש. כאשר כלי נשבר ומפסיק לקיים את ייעודו, הוא כבר אינו כלול במרחב השימוש שלנו, לכן אסור לטלטל אותו לשבת. מהצד השני: עצים ואבנים שטרם הוכנסו לשימוש אנושי רגיל, לא היו בכניסת השבת חלק מהמרחב האנושי, לכן אסור לטלטלם בשבת. אמנם אפשר לקחת אבן שתשמש אותנו לעצירת הדלת, אך ככל ולא עשינו זאת לפני שבת, האבן נותרת מוקצה במשך השבת כולה, ואסור לטלטלה.

כיצד מייעדים את האבן לשימוש? האם אבן ששימשה באופן מקרי כבר יצאה מכלל מוקצה, ומותר להשתמש בה בשבת הבאה? האם אבן יכולה לצאת מכלל מוקצה בלי שהיא עברה איזו הכנה לשימוש של אנשים (שיוף, או כל הכנה אחרת)?

כל זאת ועוד בשבועות הקרובים.

info@eretzhemdah.org : ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
ר' יצחק בן ברינדל גיטה
חוה ראנלה בת פיילא
משה בן רחל
אריה יצחק בן גאולה מרים

ניר רפאל בן רחל ברכה
שי בת הלל
הילה צפנת בת שרה טובה
מאירה בת אסתר
נהוראי בן רבקה נמיר
יוסף בן אורית
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
עובדיה בן אסתר מלכה
נטע בת מלכה
רבקה בת שרה בלה
ירחמיאל בן זלאטה רבקה
הילל בן תמר שפרה

<p>לעי"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט</p>	<p>לעי"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לעי"נ גב' לוריינ הופמן ז"ל</p>	<p>לעי"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לעי"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
--	--	---	--	--

לעי"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"י)

Florida, USA

פלורידה, ארה"ב

טבת תשע"ח

נישואין בין כהן לבין אישה שעברה בקטנותה גיור לחומרה

המקרה:

אישה לא יהודייה עברה גיור במסגרת קהילה קונסרבטיבית. ידועה זהותם של שניים מתוך שלושת המגיירים, אשר נקרא להם רב א' ורב ב'.¹ כעבור כמה חדשים האשה התחתנה עם יהודי.² לפי דברי המתגיירת, אביו של בעלה היה אורתודוקסי, כאשר אמו הייתה יותר "מודרנית" (כבהמשך). האישה מספרת שלאחר הגיור היא שמרה שבת וכשרות, וכן שמרה על ההלכות האחרות שלמדה בקורס שלפני הגיור (מטעם הקהילה הקונסרבטיבית), אבל היא "הלכה אחרי חמותה" והיתה נוסעת בשבת (אך ורק) לבית הכנסת. לזוג נולדו שתי בנות, שלמדו במסגרת בית הספר של הרב ב'. לאחר מות חמותה, האישה עם כל משפחתה עברו לקהילה אורתודוקסית והתחילו לשמור את כל ההלכות כראוי. שם הציעו אנשים למשפחה לעבור גיור נוסף, אורתודוקסי, על מנת שלא יהיו בעתיד פקוקים על הגיור הקונסרבטיבי. הרב האורתודוקסי המקומי העוסק בענייני גיור, ערך גיור במהירות, לה ולשתי בנותיה. קיימת עדותו של אותו הרב בתעודה שנתן לאחת מבנותיה אלה, אשר בתעודה זו מופיעה חתימת ידו יחד עם חתימות עוד שני אנשים שכנראה היו הדיינים האחרים בגיור השני. שם כתוב: "עשינו גיור על אמה לחומרא (שהאם כבר נתגיירה על ידי אחרים – ויש שמרננים על גיור ההוא) בהיות ש-... {כאן מופיע שם הבת} עוד קטנה בגיל אחד עשר טבלה בפנינו במקוה כשרה והיינו גר קטן... ובהיותה גדולה נודיע לה שבחירה יש בידיה להשאר בעם ה' עמוע"ש". אותו הרב האורתודוקסי אף כתב מכתב נוסף בו הוא כותב: "לכבוד רבנים ודיינים בכל אתר ואתר בנוגע למשפחה... {כאן מופיע שם הבת} גיור נעשה על... {כאן מופיע שם האמא} על ידי רב חרדי – ולפי דעתם הגיור נעשה כדת וכדין. ואנו עשינו עוד גיור על האם... ועל בתה... - רק לרוחא דמילתא". לאחרונה (ניסן תשע"ח), בשיחת טלפון, אותו הרב האורתודוקסי אמר שאנשים אמרו לו שגם הרב א' וגם הרב ב' היו באופן אישי שומרי מצוות, וברור הוא "מאה אחוז" שאם היו בוחרים דיין שלישי לשבת עמהם, היו בוחרים אחד שגם הוא שומר מצוות.³

כיום אותה הבת היא בת 25, שומרת תורה ומצוות כבת ישראל כשירה (יחד עם אמה ואחותה), ועומדת בפני אירוסין עם כהן. כשנודע לזוג שייתכן שהם אסורים מלהתחתן יחד, הם השוו את תכניתם להתחתן, ומחכים (כבר כשנה) להכרעה הלכתית האם ניתן להתיר להם להינשא יחד. הרי שאם הגיור הראשון של אמה נעשה כדין, הבת תהיה מותרת לכתחילה לכהן, כמבואר בשו"ע (אבן העזר ז, כא), שישראל שנשא גיורת, הבת מותרת לכהן לכתחילה. אך אם הגיור הראשון לא נעשה כדין, והגיור השני הוא הגיור התקף, הרי שדין הבת כדין גיורת האסורה לכהן (כמבואר בשו"ע אבן העזר ו, ח).

מבחינת מסמכים, לא נמצאו מסמכים מהגיור הראשון. יש לנו רק את המכתבים הנ"ל מהרב האורתודוקסי, ואת הכתובה מנישואי ההורים, שמציינת בה שהאמא היא גיורת. על הכתובה חתומים שני עדים והרב א' עצמו בתור הרב מסדר הקידושין. כיום הרב א' כבר נפטר. גם הרב ב' לא מצא מסמכים מהגיור, וטען שנאבדו לו הרבה מסמכים במהלך אסון טבע שפגע קשות בבית הכנסת ובכל האזור. דרך אגב, אחד המתפללים לשעבר בבית הכנסת של הרב ב' העיד לתומו שאסון טבע זה הרס את בנין בית הכנסת. כאמור, גם בני המשפחה לא נמצאו מסמכים מהגיור, ורק בכתובה ישנה עדות עליו.

מבירור עם המשפחה ועם הרב ב' שהיה מעורב בגיור, עלו הפרטים הבאים: הקהילות הקונסרבטיביות במקום לא פעלו באופן עצמאי בענייני גיור, אלא הכל עבר דרך ארגון מטריה אשר הרב ב' עמד בראש מערך הגיור בארגון זה. יחד עמו פעל (עם התואר "אב בית דין") הרב א'. הרב א' הוסמך בישיבות באירופה; ולאחר תקופת השואה שימש בקודש כרב קהילה בארצות אחרות, והתיישב בסוף ימיו לידו במקום בו התקיים הגיור שבדינונו, שם היה מעורב בבית כנסת קונסרבטיבי.⁴ החבר השלישי של בית הדין היה אחד מ"בעלי הבתים" שהתפלל בבית הכנסת הקונסרבטיבי של הרב ב'. הוא הקפיד על כשרות, אבל היה נוסע בשבת לפחות לבית הכנסת (כמקובל אצל הרבה קונסרבטיבים).⁵ בעוד היותו בדרום אפריקה, הרב א' היה מוחזק כרב אורתודוקסי מקובל, זה לפי עדותו של דיין חשוב מיוהנסברג. על פי עדותם של האמא שנתגיירה, של הרב ב' ושל הרב האורתודוקסי שערך את הגיור השני (על פי בירורים שעשה), על אף שהרב א' שימש כרב בבית כנסת קונסרבטיבי הוא עצמו נשאר שומר מצוות (אמנם השתמש במיקרופון בבית הכנסת בשבת הואיל ולא הייתה לו ברירה אחרת).

גם על הרב ב' העידו שהינו שומר מצוות ושייך לזרם השמרני יותר בתוך התנועה הקונסרבטיבית (גם עליו נאמר בוודאות שהשתמש במיקרופון בשבת בבית הכנסת).⁶

שאלה: האם בנסיבות המיוחדות של מקרה זה ניתן לסמוך על כך שהגיור הראשון של האמא היה תקף, ובתה מותרת להינשא לכהן?

תשובה:

השאלות לבירור הן:

- האם האמא ויתר המעורבים בגיור הראשונים נאמנים בדבריהם לגבי הגיור הראשון?
- האם הייתה קבלת מצוות מספקת לגיור הראשון של האמא?
- האם הגיור הראשון נעשה בבית דין כשר?
- אף אם הגיור הראשון היה תקף, יש לשאול האם העובדה שלאחר מכן הבת עברה בעצמה תהליך גיור, פוסלת אותה לכהונה?

למסקנה, הבת מותרת להתחתן עם בחיר לבה למרות שהוא כהן. בצירוף הצדדים הנוספים להקל.

- א. האמא וכן יתר העדים נאמנים בדבריהם לגבי הגיור הראשון.⁷
 ב. הייתה לאמא קבלת מצוות מספקת כדי להכשיר את גיורה הראשון.⁸
 ג. בדיעבד אפשר להכשיר שנים מתוך שלושת הדיינים של הגיור הראשון, וגם את מי שכנראה היה הדיין השלישי.⁹
 ד. "גיור לחומרא" של הבת כשלעצמו אינו פוסל אותה מלהתחתן עם כהן.¹⁰

¹ זאת על פי דבריהם של רב ב' וגם של האישה עצמה. ועיינו בהערה 3.
² על פי צילום הכתובה אשר הומצאה לנו.
³ יש קצת לשאול, על הניסוח מתעודת הגיור: "ובהיותה גדולה נודיע לה שבחירה יש בידיה להשאר בעם ה' ". הרי שאם הגיור הראשון היה תקף, לא תהיה אפשרות לבת (שנולדה כיהודיה גמורה) לבחור "האם" רצונה להישאר בעם ה', שהרי היא נולדה יהודייה; ומהניסוח שהגיור השני היה רק "לרוחא דמילתא", נראה פשוט שלא היה מתיר לבת להחליט "להיות" נכריה!
 אולי בגלל זה לא כתב את הצד השני של התנאי, היינו שלא כתב "שבחירה יש בידיה להישאר בעם ה' או לא".
 לא שאלנו אותו לגבי נקודה זו, מפני שמסמך זה הגיע לידינו רק לאחר שיחת הטלפון עמו. ובכל מקרה נראה שדבריו בשיחת הטלפון היו מספיק ברורים כשלעצמם. ועוד, היה נראה משיחות הטלפון שהרב האורתודוקסי אינו זוכר בעצמו את פרטי המקרה; והרי כבר עברו מאז הרבה שנים.
 נוסף שבאותה שיחת טלפון, לאחר שהרב האורתודוקסי לכאורה "הכשיר" את בית הדין הראשון שגייר, שאלנו אותו "אז אם כך אתה סומך על הגיור שלהם?" תשובתו היתה: "כפי שהערת, לגבי תורה מן השמים קשה לדעת. יש לקונסרבטיבים כל מיני שיטות".
 גם יש לעיין בעדותו זו של הרב האורתודוקסי, שהרי גם הרב ב' וגם מר ד' אמרו במפורש ש- מר ד' ישב הרבה פעמים בתור הדיין השלישי לגיוריהם, למרות שהיה נוסע בשבת גם שלא לבית הכנסת, כדלקמן בהערה 6.
⁴ רב אורתודוקסי אחד אמר שהרב א' כיהן כרבם של שלושה בתי כנסת קונסרבטיביים באזור. לפי דברי הרב ב', הרב א' אמנם היה מעורב בבית הכנסת בזמנו, ונתנו לו שם תואר כבוד של "אחד מרבני בית הכנסת", אבל למעשה הרב ב' עצמו היה "הרב" שם. בכל מקרה, ברור הוא שהיה לרב א' קשר לקהילה קונסרבטיבי בתור מנהיג רוחני.
⁵ הרב ב' אמר שהשתמשו באחד משני אנשים להיות ה"דיין השלישי" בגיוריהם. בתקופה של הגירות שעליה אנחנו דנים, לקחו בדרך כלל אדם שלישי בשם מר ג'; הוא היה ה"בעל הבית" הכי מלומד בבית הכנסת, הקפיד על כשרות, ושומר שבת חוץ מזה שהיה נוסע לבית הכנסת בשבת הואיל והיה זקן בלי יכולת ללכת ברגליו כל הדרך למעלה לבית הכנסת. הוא הוסיף שהרב א' לא היה מסכים להשתמש באדם שאינו שומר כשרות לדיין שלישי. בנוסף, היה דורש שהאדם השלישי היה מקפיד שהשבת תהיה יום מיוחד; שהיה הולך לבית הכנסת, או אוכל סעודות שבת, וכדו'. גם מר ו', אדם שהיה בבית הכנסת של הרב ב' כעשרים שנה, עד שחזר בתשובה עם משפחתו ונהיה אורתודוקסי, אמר לגבי מר ג' שהוא שמר כשרות, ואמנם נסע ברכב לבית הכנסת בשבת, אבל זה לא היה מפני שזלזל בהלכה, אלא מפני שאדברא חשב בטעות שזה מה שהיהדות מעדיפה. מר ו' הודה שגם הוא בעצמו היה נוהג ככה באותה התקופה, מאותה סיבה, ושככה חשבו הרבה אנשים קונסרבטיבים שבאמת רצו לקיים את ההלכה כדן, אלא שלא זכו ללמוד מה ההלכה באמת אומרת. יש לציין שמר ג' כבר נפטר.
 הרב ב' הוסיף שיש גם סיכוי קטן שהמגייר השלישי היה אדם אחר, שנקרא לו מר ד'. שהרי גם באותה התקופה, כאשר מר ג' לא היה זמין היו קוראים למר ד' להיות השלישי [בתקופות יותר מאוחרות הוא היה השלישי גם לכתחילה]. לפי דברי הרב ב', אדם זה שמר על "בית כשר", אבל מחוץ לבית היה אוכל לא כשר, אם כי לא אכל מחוץ לבית בשר לא כשר. הוא גם נסע בשבת לא רק לבית הכנסת, אם כי לא היה נוסע סתם לערוך "קניות" וכדומה בשבת. גם רבנים אחרים (אורתודוקסיים) המכירים את מר ד' העידו עליו שאינו (ולא היה) שומר שבת, אם כי הוא מכבד אנשים שכן שומרים תורה ומצוות, ואינו עושה שום דבר לפגוע בהם לגבי שמירת המצוות.
 נציין שמר ו' אמר שהוא לא הכיר היטב את מר ד'.
⁶ מר ו' (הנזכר בהערה הקודמת) אמר שהכיר את הרב ב' היטב, וילדיהם שיחקו יחד בשבת. הוא העיד שהרב ב' בוודאי לא נסע בשבת, אפילו לבית הכנסת; אמנם הרב ב' לא היה מוחה באנשי קהילתו שככה עשו. הרב ב' עצמו אמר שהיה מורה למי ששואל אותו, שמותר לנסוע ברכב לבית הכנסת בשבת, כנהוג אצל הקונסרבטיבים.
⁷ יש לדון האם לאישה זו יש נאמנות בנדון זה. שהרי כאן האישה מעידה עדות שיתכן שתהיינה מדבריה אלה השלכות לגבי השאלה האם בזמן מסוים כבר הייתה גיורת. ובנודב"י (קמא אהע"ז סימן כז ד"ה אך שיש, עמ' נח במהד' מכוון ירושלים) מדייק מהרמב"ם (איסורי ביאה יג,ז), ש"גבי גר דבעינן עדות גמורה, שהרי אפילו מעיד לו עד אחד שאינו נוגע בדבר, מ"מ אינו מועיל עד שיעידו לו שני עדים, ככל עדות שבתורה".
 אמנם כאן האמא היא ודאי גיורת עכשיו, וגם הבת היא ודאי יהודייה, וכל הדיון הוא לגבי שאלת השלכות דברי האמא על כשרות בתה להינשא לכהן. כבר דנו האחרונים בשאלה האם עדות לגבי כשרות אישה לכהונה נחשבת כעדות באיסורים, אשר מספיק להם עד אחד, או כעדות בדבר שבערוה, הדורש שני עדים. עיינו רמב"ם ה"ל סנהדרין פט"ז ה"ו; תוספות רי"ד וריטב"א לקידושין סו ע"א ד"ה איבעיא להו; אבני מילואים מט, ה; שב שמעתתא ש"ו פט"ו; שו"ת רע"א ח"א סי' פ"ה בהשטות; וחזו"א (אהע"ז כ,ד-ז).
 ויש להוסיף שכאן היתה לאמא חזקת נכרית (שהרי ודאי היתה ככה לפחות עד לזמן הגיור הראשון), ופוסקים כראשונים הסוברים שאין עד אחד נאמן אפילו באיסורים, כשאתחזק איסורא (רמ"א יו"ד קכז, ג). ולמרות שהדין שלנו מתייחס לבת בלבד (שהרי ברור הוא מעמדה הנוכחי של האמא, היינו שעכשיו היא ודאי גיורת), והרי הבת לכאורה נולדה בלי חזקת נכרית, ייתכן שחזקת האם מועילה לבת לחומרא. אמנם לגבי החזקה, נראה שיש לראות במעשה הגיור הראשון לפחות ריעותא בחזקה זו, אשר ככה"ג סובר הפני יהושע (קידושין ס"ג ע"ב ד"ה גמרא אמר רב נאמן), ומביאו הנודב"י (קמא אהע"ז סימן לא ד"ה אלא הנלע"ד, עמ' פב-פג), שעד אחד כן נאמן למרות חזקת האיסור. גם יש להוסיף שכאן גם בלי דברי האמא ידוע שהיא עברה כבר מעשה גיור (על פי התעודה של הרב האורתודוקסי החתומה בידי שלושה דיינים). בנוסף, היא הוחזקה כמי שעברה גיור (מכך שנישאה בחופה וקידושין והצטרפה לקהילה יהודית). אלא שהואיל והגיור שעברה היה במסגרת הקהילה הקונסרבטיבית, יש ריעותא בכשרות גיורה זה.
 והנה נראה שעיקר הריעותא בגיוריהם שלהם הוא מצד כשרות המגיירים עצמם, וכן משום שאינם מקפידים על כוונה ראויה לקבלת מצוות. כפי שיבאר להלן בתשובה, על שתי נקודות אלו נעשו עיקר הביקורים, ובהם נזקקנו גם לדברי המתגיירת. נראה שרוב בתי הדין הקונסרבטיבים לגיור מקפידים על תהליך לימוד לקראת הגיור, וכן על קבלת מצוות מסוימת, וטבילה בפני שלושה. לגבי גיורה של האמא בנידון דידן, היא תיארה לנו שככה היה גם אצלה. ונראה לומר לגבי נקודות אלו, שהן בגדר מילתא דעבידא לאגלווי, אשר אין בו צורך בשני עדים (עיינו שו"ת התשב"ץ ח"א סימן פב; נודב"י שם ד"ה ועכשיו אבוא לביאור פסקי הרמב"ם, עמ' נט; אולם עיינו שו"ת הריב"ש סימן קנ"ה בטענותיו נגד התשב"ץ, במיוחד בד"ה ועוד יש מקום). שהרי התברר לנו מכמה מקורות מי הם הרבנים שעסקו בגיור באותה תקופה ובאותו מקום בקהילה הקונסרבטיבית, וכן לגבי טיבם. ואף לגבי קבלת המצוות שלה נראה שיש להחשיב את דברי האמא כמתייחסים למילתא דעבידא לאגלווי, שהרי האישה יודעת שעשינו הרבה בירורים בעניין, ועוד יש להעיר שהיא בעצמה הזכירה שמותם של שני אנשים (הכשרים לעדות) שהכירוה בתקופה שלאחר הגיור הראשון. ולגבי הנהוג של המגיירים האלה, פשוט הוא שעבידא לגלווי על ידי חקירה אצל מתגיירים אחרים מאותה התקופה, לגבי הלימוד לפני הגיור, קבלת המצוות והטבילה.
 ויש לציין כאן את דיונו של הרב יוסף גולדברג, אשר כתב בתוך דבריו (שו"ת דברי חיים) המתחיל בעמוד רלג):
 דאנן לא ידעינן על פרט מסויים במעשה הגירות, האם קבלה בכנות תו"מ או לא, ובה מהני גילוי מילתא בעלמא, דכשר אף קרוב להעיד על כך וכפי שיבאר להלן. ומאחר שבנד"ד העיד בעלה לשעבר, שמיד אחר הגירות שמרה שבת וכשרות וטהרת

המשפחה (וכן הבת העידה שעד היום שמרה שבת וכשרות, וסביר להניח שכך נהגה מזמן הגירות) וא"כ... מקבלים אנו את עדותם על כך...

ועיינו שם בהמשך שדן באופן דומה גם לגבי כשרות בית הדין, שמועיל בזה גילוי מלתא בעלמא ואין צורך בעדות. יש לדון כנ"ל גם לגבי עדויות (של "עד אחד") שקבלנו מהרב ב' ומאנשים אחרים (שכל האחרים היו אורתודוקסים). אבל נדגיש שקבלנו מהם תמונה די אחידה, בלי סתירות משמעותיות, וההתרשמות שלנו משיחותינו עמהם היתה ברורה שהם דוברי אמת. [ונציין במיוחד שהאמא אמרה מעצמה שלאחר הגיור הראשון עדיין נסעה ברכב לבית הכנסת, היינו שלא ניסתה לשקר "ולשפר" את מעמדה. וכמו"כ הרב ב' מעצמו הודה שה"דיין" השלישי לא שמר שבת (לפחות לא באופן מלא, כלקמן), ודבריו אומתו על ידי אחרים.]
 8 עיינו לקמן בתשובה פב.
 9 עיינו לקמן בתשובות פג-פד.
 10 עיינו לקמן בתשובה פה.

info@eretzhemdah.org : ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
 הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
 ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
 הרב זלמן נחמיה גולדברג
 הרב נחום אליעזר רבינוביץ
 הרב ישראל רוזן

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
 יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"
 הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסיקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
 זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל
 הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחד מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזויה, המלך שדרש את האלהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.
 בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סגויות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה